

betegner „Zerfall“. I det sidste har Sombart Ret, eftersom Arbejderpartierne i de forskellige Lande mere og mere gaar bort fra den specielt tyske Form for socialistisk Samfundsopfattelse og Taktik. Betragter man derimod Socialismen som en Rejsning af Arbejderne med det Maal at ændre Samfundet i Overensstemmelse med deres — og dermed ogsaa Hovedparten af de øvrige Klassers — Interesser og Ideologi, da har sikkert Sombart Uret.

Som en Slags Tillæg meddeles en Oversigt over Forholdene i Rusland. Dette Emne er imidlertid saa omfattende og hidtil uoplyst, at det ikke skal omtales nærmere i denne Anmeldelse.

Henry Stjernqvist.

LEAGUE OF NATIONS: *Memorandum on Currency and Central Banks 1913—1924*. I-II. 4.º 238+314 S. Geneva 1925. 15 sh.

I det foreliggende Værk er de tidligere af Folkeforbundets økonomiske Sektion udgivne *Memorandum on Central Banks* og *Memorandum on Currency* sammenarbejdet til én Publikation og de deri meddelte Oplysninger ført à jour, saaledes at Værket som fremhævet i Indledningen giver et Billede af Valutaforholdenes seneste Udvikling ført op til den Dag (28 April 1925), da England og Holland vendte tilbage til Guldmøntfoden. Ved Midten af 1925 var der ialt nogle og tredive Stater i Verdenen, der de jure eller de facto havde en Guldmøntfod.

Første Bind indeholder en Række Tabeller, der omfatter næsten alle Lande og som belyser en Række pengemæssige og bankmæssige Forhold, nemlig for 43 Staters Vedkommende maanedlige Gennemsnitskurser for Noteringen i New York (Køberkurs), endvidere Diskontosatser, Seddelcirkulation, saavel Centralbankernes og andre Bankers som Statspapirspenge, Centralbankernes Guldreserver og Devisebeholdninger, Deposita i Banker og Sparekasser, Engrosindextal, herunder en Sammenligning mellem Engrosindextallene og det amerikanske Prisniveau paa den ene Side og de paagældende Landes Disagio overfor Dollars paa den anden Side, endelig Omsætningen i Clearing-houses. Paa Basis af disse Tabeller gives der en oversigtsmæssig Skildring af Udviklingen af de enkelte valutabestemmende Faktorer i Løbet af 1924, d. v. s. i Løbet af et Tidsrum, der væsentligst kendetegnes ved Tilbagevenden til roligere økonomiske Forhold. Der lægges for med en Gennemgang af Engrospristallene. Det paavises, at efter det første Kvartal af

betegner „Zerfall“. I det sidste har Sombart Ret, eftersom Arbejderpartierne i de forskellige Lande mere og mere gaar bort fra den specielt tyske Form for socialistisk Samfundsopfattelse og Taktik. Betragter man derimod Socialismen som en Rejsning af Arbejderne med det Maal at ændre Samfundet i Overensstemmelse med deres — og dermed ogsaa Hovedparten af de øvrige Klassers — Interesser og Ideologi, da har sikkert Sombart Uret.

Som en Slags Tillæg meddeles en Oversigt over Forholdene i Rusland. Dette Emne er imidlertid saa omfattende og hidtil uoplyst, at det ikke skal omtales nærmere i denne Anmeldelse.

Henry Stjernqvist.

LEAGUE OF NATIONS: *Memorandum on Currency and Central Banks 1913—1924*. I-II. 4.º 238+314 S. Geneva 1925. 15 sh.

I det foreliggende Værk er de tidligere af Folkeforbundets økonomiske Sektion udgivne *Memorandum on Central Banks* og *Memorandum on Currency* sammenarbejdet til én Publikation og de deri meddelte Oplysninger ført à jour, saaledes at Værket som fremhævet i Indledningen giver et Billede af Valutaforholdenes seneste Udvikling ført op til den Dag (28 April 1925), da England og Holland vendte tilbage til Guldmøntfoden. Ved Midten af 1925 var der ialt nogle og tredive Stater i Verdenen, der de jure eller de facto havde en Guldmøntfod.

Første Bind indeholder en Række Tabeller, der omfatter næsten alle Lande og som belyser en Række pengemæssige og bankmæssige Forhold, nemlig for 43 Staters Vedkommende maanedlige Gennemsnitskurser for Noteringen i New York (Køberkurs), endvidere Diskontosatser, Seddelcirkulation, saavel Centralbankernes og andre Bankers som Statspapirspenge, Centralbankernes Guldreserver og Devisebeholdninger, Deposita i Banker og Sparekasser, Engrosindextal, herunder en Sammenligning mellem Engrosindextallene og det amerikanske Prisniveau paa den ene Side og de paagældende Landes Disagio overfor Dollars paa den anden Side, endelig Omsætningen i Clearing-houses. Paa Basis af disse Tabeller gives der en oversigtsmæssig Skildring af Udviklingen af de enkelte valutabestemmende Faktorer i Løbet af 1924, d. v. s. i Løbet af et Tidsrum, der væsentligst kendetegnes ved Tilbagevenden til roligere økonomiske Forhold. Der lægges for med en Gennemgang af Engrospristallene. Det paavises, at efter det første Kvartal af

1924 var der ikke flere Lande, i hvilke de fra Inflationstiden kendte voldsomme Prissvingninger fandt Sted. Egnet til at vække Opmærksomhed er det Faktum, at medens Frankrig med Udgangen af 1924 var det Land, hvor Prisniveauet var steget mest, nemlig med 65 pCt., regnet fra Minimum naaet under den første Efterkrigskrise, var Danmark Nr. 2 med 33 pCt.

Kapitel II indeholder Oplysninger om de vigtigste Træk i Udviklingen af Seddelcirkulationen og Valutakurserne i Lande, som enten var gaaet eller var i Færd med at vende tilbage til Guldmøntfoden, i Lande hvor Valutaen stabiliseredes og endelig i en Række Lande, der foretog Skridt af almen Interesse for Valutaproblemets Bedømmelse.

Ud fra den Betragtning, at Deposita i Bankerne giver et Udtryk for Befolkningens Købekraft og derfor har Indflydelse paa Valutaforholdene er Bevægelsen i Bankernes Deposita behandlet i det følgende Kapitel. Hvor stor Interesse Spørgsmaalet om Bankernes Forhold til Valutaen end har, maa Værdien af de meddelte Oplysninger paa Bankstatistikens nuværende lave Stade i de fleste Lande forkomme ringe, naar der som her ikke har kunnet meddeles Oplysninger vedrørende Kreditsiden. Det paagældende Kapitel indeholder da ogsaa mange Advarsler mod at drage for hastige Slutninger, og det samme gælder det næste Kapitel om Clearingens Omfang i de Lande, hvor den findes. I Kapitel V behandles de officielle Diskontosatser, idet der dog gøres opmærksom paa, at for mange Landes Vedkommende har direkte Kontrol med Kreditens Omfang afløst Diskontoen som Regulator af Pengemarkedet. I Kapitel VI drages Konklusionerne af Tabellerne over Valutanoteringerne. To Teksttabeller giver et udmærket Billede af den gradvis forøgede Stabilitet paa dette Omraade, ligesom nogle Diagrammer illustrerer klart den voksende Tilnærmelse mellem den faktiske Kurs og den teoretiske Kurs efter Købekraftsparitetslæren. Derefter behandles Centralbankernes Guld- og Valutareserver. I 1924 er der atter sket en Forøgelse i U. S. A's Guldbeholdning, ogsaa Tyskland og Polen har købt Guld, men i Almindelighed har der i Efterkrigsaaarene været en stigende Tendens til at lægge stærkere Vægt paa Beholdningen af fremmed Valuta. Det Spørgsmaal rejses, om dog ikke Udviklingen af et nyt frit Guldmarked vil skabe en Reaktion herimod. Centralbankernes Guldbeholdning sammenlignes alene og sammen med Devisebeholdningerne med Seddelcirkulationen og Centralbankernes å vista Forpligtelser. Man kunde spørge bl. a. under Henviſning til den ogsaa i Værket omtalte ringe Tilbøjelighed til atter at sætte Guld i Cirkulation, om ikke en mindre meka-

nisk Fortsættelse af Førkrigstidens Statistik paa dette Omraade er paakrævet om saaledes ikke en Sammenligning med Udlændets med kort Frist forfaldne Tilgodehavender vilde være nok saa betydningsfuld. Heller ikke kan man regne med den samme Koncentration af et Lands Valutabeholdninger, som det før Kriggen var Tilfældet med Guldbeholdningerne; til en rigtig Vurdering af Forholdene maa derfor ogsaa høre en Oversigt over private Bankers udenlandske Tilgodehavender.

I sidste Kapitel behandles bl. a. Forholdet mellem Staterne og Centralbanker, saaledes vises i en Tabel, i hvilken Udstrækning Centralbankernes rentebærende*) Udlaan bestaar af Fordringer paa Staten, eksempelvis skal anføres, at i 1913 havde Banque de France af disse Aktiver 16 pCt. i Fordringer paa Staten og 27 pCt. i Laan (til andre) paa Statspapirer, i 1924 var Tallene 73 pCt. og 8 pCt.

I andet Bind behandles enkeltvis for alle Verdens Lande Mønt- og Seddelvæsenets Organisation samt de vigtigste Begivenheder paa dette Omraade i Løbet af 1924. For de fleste Lande findes Centralbankens Balance gengivet i en Tabel med samme Opstillingsform. Endvidere indeholder andet Bind en Række tekstmæssige Noter til Hovedtabellerne i første Bind, som i høj Grad forøger disses Værdi.

Af det anførte vil fremgaa, at dette Værk først og fremmest er en righoldig Samling af Materiale til Belysning af Valutaforholdene og Centralbankernes Stilling Verden over. Ikke alene fordi kun en Del af de økonomiske Foreteelser, der er af Betydning for disse Forhold, er behandlede her**), men ogsaa fordi det vilde ligge uden for den Institutions Op-gave, som har ladet dette Arbejde udføre, maa man ikke vente heri at finde Domme over Værdien af trufne Foranstaltninger eller Formodninger om Udviklingslinier udtalt. For danske Læsere vil Værket maaske særlig have sin Interesse med sine Oplysninger for de mange Landes Vedkommende, hvorom det er yderst vanskeligt at faa direkte Besked, men hvis Erfaringer gennem Folkeforbundets Arbejde kan komme os til Nytte og bidrage til Dannelse af en paa bredest mulig Basis hvilende Forstaaelse af Valutaproblemet.

F. v. Bülow.

*) heri dog ogsaa rentefri Laan til Staten.

**) Henvises kan dog til de af Folkeforbundet ligeledes udgivne Memorandum on Balance of Payments and Foreign Trade Balances og Memorandum on Public Finance.